

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента

на дисертацію Шнирьової Анастасії Євгенівни

«Концерт для гітари у творчості британських композиторів другої половини XX століття: жанрово-стильовий вимір»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю

025 «Музичне мистецтво»

Розвиток сучасного музикознавства характеризується помітним розширенням кола дослідницьких проблем, пов'язаних із вивченням національних композиторських шкіл, жанрової еволюції академічної музики та специфіки виконавського мистецтва. У цьому контексті особливої актуальності набувають дослідження, присвячені малодослідженим явищам європейської музичної культури, що дозволяють не лише уточнити усталені наукові уявлення, а й суттєво доповнити сучасну картину розвитку окремих жанрів.

Дисертаційне дослідження Шнирьової А. Є. присвячене актуальній проблемі сучасного музикознавства — осмисленню жанрово-стильових закономірностей розвитку концерту для гітари у творчості британських композиторів другої половини XX століття. Обрана тема є своєчасною, оскільки, незважаючи на значний інтерес світової музичної науки до академічного гітарного мистецтва, британська концертна традиція й досі не стала предметом комплексного дослідження у вітчизняному музикознавстві. Звернення до цієї проблематики дозволило авторці не лише заповнити наявну прогалину, а й запропонувати власне бачення процесів становлення та розвитку одного з найцікавіших різновидів сучасного інструментального концерту.

Актуальність дослідження визначається також тим, що академічна гітара сьогодні посідає вагомe місце у концертному та освітньому просторі, а її репертуар постійно розширюється за рахунок творів композиторів другої половини XX – початку XXI століття. За таких умов наукове осмислення британського гітарного концерту набуває не лише теоретичного, а й

практичного значення, оскільки створює підґрунтя для більш глибокого розуміння особливостей цього репертуару як музикознавцями, так і виконавцями.

Робота справляє цілісне враження завдяки чітко визначеній концепції дослідження, логічній структурі та послідовному розкриттю поставлених завдань. Авторка аргументовано обґрунтовує вихідні положення, демонструє належний рівень володіння сучасними методами музикознавчого аналізу та впевнено поєднує історичний, жанровий, стильовий і виконавський підходи. Саме комплексність методології є однією з безперечних переваг дисертації, адже дозволяє розглядати концерт для гітари не лише як жанрову модель, а й як художній феномен, що формується під впливом різних культурних та естетичних чинників.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше у вітчизняному музикознавстві британський концерт для гітари другої половини ХХ століття став предметом спеціального комплексного вивчення. Важливим результатом є визначення провідних жанрово-стильових тенденцій його розвитку, виявлення особливостей композиторського трактування сольної партії та оркестру, а також окреслення місця досліджуваних творів у загальному процесі еволюції європейського інструментального концерту. Запропоновані авторкою узагальнення мають достатній ступінь аргументованості й ґрунтуються на широкому колі джерел та результатах власного музикознавчого аналізу.

Позитивної оцінки заслуговує структура дисертації, яка відзначається логічністю побудови та внутрішньою цілісністю. Послідовність викладу матеріалу забезпечує поступове розкриття основної наукової ідеї — від висвітлення історичних передумов становлення жанру концерту для гітари й визначення його місця у британській музичній культурі до детального аналізу конкретних композицій. Такий принцип організації матеріалу сприяє цілісному сприйняттю результатів дослідження та переконливості сформульованих висновків.

Безперечною перевагою роботи є прагнення авторки поєднати історико-теоретичний аспект із музично-аналітичним. Увагу привертає не лише характеристика загальних тенденцій розвитку британського гітарного концерту, а й прагнення виявити індивідуальні композиторські підходи до трактування жанру. Саме це дозволяє уникнути схематизму й показати різноманітність художніх рішень, властивих творчості Річарда Родні Беннетта, Малколма Арнольда та Річарда Гарві.

Важливо, що музикознавчий аналіз не зводиться до опису композиційних особливостей творів. Дисертантка простежує взаємозв'язок драматургії, тематичного розвитку, особливостей фактурної організації, оркестрового письма та трактування сольної партії, розглядаючи їх як взаємопов'язані складові авторської концепції концерту. Такий підхід значно посилює наукову переконливість дослідження та свідчить про сформованість дослідницького мислення.

Особливу увагу привертає третій розділ дисертації, у якому зокрема послідовно розкрито індивідуальні моделі жанру концерту для гітари у творчості Малькольма Арнольда, Леннокса Берклі та Річарда Родні Беннетта. Переконливо показано, що Концерт Малькольма Арнольда спирається на романтичну модель жанру із відчутними рисами неокласичного мислення та принципом спільного концертування, тоді як у концерті Леннокса Берклі авторка акцентує увагу на синтезі французької та британської композиторських традицій, а у творі Річарда Родні Беннетта — на переосмисленні ролі гітари як рівноправного учасника оркестрового ансамблю. Важливим етапом дослідження є аналіз процесів становлення британської академічної гітарної школи, ролі Джуліана Бріма у формуванні нового репертуару. Саме цей історико-культурний контекст дозволяє авторці аргументовано пояснити передумови виникнення британського гітарного концерту другої половини ХХ століття як самобутнього художнього явища.

Окремо слід відзначити джерельну базу дисертації. Авторкою опрацьовано значний масив українських і зарубіжних наукових праць, нотних

видань та інших матеріалів, що стосуються історії британської музики, розвитку академічного гітарного мистецтва та творчості композиторів, які стали об'єктом дослідження. Це забезпечило належний рівень обґрунтованості основних положень роботи та сприяло формуванню виважених висновків.

Теоретичне значення дисертації полягає у розширенні сучасних уявлень про закономірності розвитку концерту для гітари у другій половині XX століття та уточненні жанрово-стильових характеристик британської композиторської традиції. Запропоновані авторкою положення можуть стати підґрунтям для подальших досліджень, присвячених історії інструментального концерту, сучасному гітарному мистецтву та проблемам музичної інтерпретації.

Практична цінність роботи також є очевидною. Основні результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі закладів вищої мистецької освіти під час викладання курсів історії музики, аналізу музичних творів, історії виконавського мистецтва, а також у класі спеціального інструмента. Проведений аналіз концертів для гітари створює методичне підґрунтя для їх сучасної виконавської інтерпретації, що є особливо важливим з огляду на недостатню представленість британського гітарного концертного репертуару в українській концертній практиці.

Попри загалом високу оцінку дисертаційного дослідження, висловлю одне побажання. На мою думку, окремі аспекти виконавської інтерпретації проаналізованих концертів могли б бути висвітлені більш розгорнуто. Це ще більше посилює б практичне значення роботи та сприяло б ширшому використанню її результатів у сучасній виконавській й педагогічній практиці.

У процесі ознайомлення з роботою виникли деякі запитання до дисертантки:

1. У дисертації значна увага приділяється постаті Джуліана Бріма як ініціатора формування британського гітарного репертуару другої половини XX століття. Як Ви оцінюєте внесок Джона Вільямса у цей процес?

2. У роботі зазначається, що концерти Малколма Арнольда, Леннокса Берклі та Річарда Родні Беннетта практично не представлені в сучасному гітарному репертуарі. Чим, на Вашу думку, можна пояснити таку ситуацію – складністю творів, особливостями оркестрового складу чи сформованими репертуарними традиціями?

Загалом дисертація Шнирьової Анастасії Євгеніївни «Концерт для гітари у творчості британських композиторів другої половини XX століття: жанрово-стильовий вимір» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на належному теоретичному та методологічному рівнях. Отримані результати характеризуються науковою новизною, достатнім ступенем обґрунтованості та мають теоретичне і практичне значення для сучасного музикознавства та виконавського мистецтва.

Дисертація цілком відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до наукових робіт відповідного рівня, а її авторка, Шнирьова Анастасія Євгенівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» з галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри народних інструментів
України Харківського національного
університету мистецтв
імені І. П. Котляревського

В. М. Ткаченко